

Riina Heinimäki
7.12.2023

Energiavirasto

kirjaamo@energiavirasto.fi

sari.broman@energiavirasto.fi

Asia: 3780/000002/2023, Lausuntopyyntö Energiaviraston määräyksestä sähkön myyntiä ja sähkön jakelua koskevien laskujen erittelystä

Energiateollisuus ry:n lausunto sähkön myyntiä ja sähkön jakelua koskevien laskujen erittelystä annetusta määräyksestä

Viitaten 14.9.2023 ja 23.10.2023 lähettämiimme kommentteihin korostamme edelleen, että

- On erittäin tärkeää, että laskumääräys sisältää kaikki laskun sisältöä koskevat lakisääteiset vaatimukset. Energiaviraston määräyksen ja sitä avaavan muistion tulisi koota selkeäksi kokonaisuudeksi kaikki lainsäädännön vaatimukset ja antaa yksiselitteiset vaatimukset laskujen sisällöstä. Sähköyhtiöt ja niiden tietojärjestelmätoimittajat kaipaavat mahdollisimman selkeitä ohjeita voidakseen toteuttaa tarvittavat muutokset. Tällä hetkellä laskumääräykseen on sisällytetty vain osa laissa mainituista laskun sisältöä koskevista vaatimuksista. Emme pidä tarkoituksenmukaisena, että laskumääräystä ja lakia joudutaan lukemaan rinnakkain. Sähkömarkkinalain norminantovaltuuden mukaan Energiavirasto voi antaa 105 c–105 e §:ää täydentäviä tarkempia määräyksiä annettavien laskutus- ja vertailutietojen sekä muiden tietojen tietosisällöstä ja tietojen esitystavasta. Tämä ei nähdäksemme nyt toteudu.
- Järjestelmämuutoksille tarvitaan vähintään 12 kuukauden toteutusaika. Laskujen sisällön muuttaminen aiheuttaa yhtiöille ja hyvin todennäköisesti myös datahubille tietojärjestelmämuutoksia, joille on varattava riittävä siirtymäaika. Pidämme nyt päivitetyn määräyksen osalta varsin valitettavana, ettei tätä 12 kuukauden vähimmäistoteutusaikaa teknisille muutoksille ole pystytty huomioimaan laskumääräyksen valmistelussa.
- Asiakkaille vähintään kuukausittain annettavien laskutustietojen sijaan määräyksessä ja sitä avaavassa muistiossa pitäisi puhua kuukausittain annettavista kulutustiedoista. Sähkönmyyjä ja verkonhaltijoita ei voida velvoittaa laskemaan asiakkaan kanssa sovitusta laskutusrytmistä poikkeavia ylimääräisiä laskun maksutietoja kuukausittain. Myöskään datahub ei nykyisellään mahdollista näiden esittämistä asiakasportaalisissaan. ET:n näkemyksen mukaan laki tai direktiivi ei edellytä antamaan kuukausittain maksukehotukseen sisältyviä tietoja.

Määräystä täydentävä muistio on tarpeellinen ja se on päivitettävä soveltumaan myös 1.6.2024 jälkeiseen aikaan

ET pitää erittäin hyvänä, että Energiavirasto on julkaissut nykyisin voimassa olevan määräyksen tulkinta-apuna toimivan muistion. Muistio on jatkossakin erittäin tarpeellinen ja se on päivitettävä soveltumaan 1.6.2024 jälkeiseen aikaan mahdollisimman pian, jotta se toimii sähkönmyyjien ja verkonhaltijoiden tukena, kun ne toteuttavat ennen lain vaatimusten voimaan tuloa tarvittavia järjestelmämuutoksia. On tärkeää, että muistion seuraavassa, määräyksen kanssa samanaikaisesti julkaistavassa versiossa huomioidaan kaikki 1.6.2024 alkaen soveltuvat sähkömarkkinalain säännökset ja että se tarkentaa riittävästi lain paikka paikoin tulkinnanvaraisia vaatimuksia.

Muistio tulisi olla helposti löydettävissä Energiaviraston sivuilta samasta yhteydestä kuin määräykset.

Energiateollisuus ry

Eteläranta 10, 00130 Helsinki

www.energia.fi

Yksityiskohtaiset huomiot

Määräyksessä ja sitä täydentävässä muistiossa huomioitava kesällä voimassa olevat lakipykälät

Lausuntopyynnössä ja määräysluonnoksen säädöserustassa viitataan sähkömarkkinalain jo kumottuihin, mutta 1.6.2024 saakka sovellettaviin 57 ja 69 §:iin, joita ei enää noudateta silloin, kun nyt lausuttavana oleva määräys astuu voimaan. Pitäisimme perusteltuna huomioida laskumääräyksessä jo tässä vaiheessa selkeästi määräysluonnoksen voimaan tullessa sovellettavat lakipykälät.

Kaikki lainsäädännön laskua koskevat vaatimukset oltava selkeästi esitetty määräyksessä

ET:n näkemyksen mukaan nyt annettu määräysluonnos ei sisällä kaikkia lainsäädännön mukaisia vaatimuksia laskujen sisällölle. Esimerkiksi sähkömarkkinalain 105 b, d ja e §:ien sisällöllisistä vaatimuksista vain osa on mainittu määräyksessä, mutta vaatimuksia ei ole esitetty kattavasti.

Aiemmin voimassa ollut määräys sisälsi selkeän 8-kohtaisen luettelon laskun vähimmäissisällöstä. Tässä huomioitiin myös sähkö- ja arvonlisäveroä koskevat vaatimukset. Näemme tämän tarpeelliseksi jatkossakin.

Esimerkiksi seuraavia sähkömarkkinalain pykälöotteissa keltaisella korostettuja vaatimuksia ei ole kirjattu nyt annettuun määräykseen, ja ne tulisi huomioida uudessa määräyksessä. Lisäksi vähintään punaisella tekstillä olevista vaatimuksista tarvitaan muistiossa selkeyttävät ohjeet ja esimerkit riittävästä toimeenpanosta.

Lainauksia sähkömarkkinalain luvusta 13 a:

105 d § Sähkökäytön vertailutiedot

Kun loppukäyttäjän lasku perustuu tosiasialliseen sähkönkulutukseen tai sähköalan yrityksen suorittamaan etäluentaan, laskussa tai sen liitteenä on asetettava loppukäyttäjän saataville seuraavat tiedot:

- 1) laskutusjakson ja loppukäyttäjän edeltävän vuoden saman ajanjakson sähkönkulutuksen vertailu graafisessa muodossa;
- 2) vertailu vastaavan loppukäyttäjärühmän keskimääräisen loppukäyttäjän kanssa;
- 3) energianeuvonnan yhteystiedot, mukaan lukien verkkosivujen osoite, joilta loppukäyttäjä voi saada tietoa energiaa käyttävien laitteiden energiatehokkuutta parantavista toimenpiteistä.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut vertailutiedot voidaan asettaa loppukäyttäjän saataville myös verkkosivuilla. Loppukäyttäjän laskussa on tällöin annettava ohjeet, joiden avulla loppukäyttäjä saa pääsyn vertailutietoihin.

Vähittäismyyjä ja jakeluverkonhaltija voivat osoittaa sähkökaupan keskitetyn tiedonvaihdon yksikön 1 momentin 1 ja 2 kohdassa tarkoitettujen tietojen luovuttajaksi.

105 e § Muut laskulla annettavat tiedot

Loppukäyttäjälle on annettava laskussa laskutustietojen lisäksi tiedot:

- 1) loppukäyttäjän käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä sekä riitojenratkaisuelinten yhteystiedot;
- 2) loppukäyttäjän sopimukseen liittyvästä mahdollisuudesta vaihtaa vähittäismyyjää ja sen vaikutuksista;
- 3) sähköntoimitussopimusten vertailuvälineestä annetun lain (498/2023) mukaisesta verkkosivustosta, jonka avulla loppukäyttäjät voivat vertailla vähittäismyyjien tarjoamia sähköntoimitussopimuksia;
- 4) keskitetyistä palvelupisteistä, joissa loppukäyttäjien saatavilla on tarvittavat tiedot heidän oikeuksistaan, voimassa olevasta lainsäädännöstä ja ristiriitatilanteissa käytettävissä olevista riitojenratkaisumenettelyistä.

Edellä 1 momentin 3 ja 4 kohdassa tarkoitetut tiedot voidaan asettaa loppukäyttäjän saataville myös verkkosivuilla. Loppukäyttäjän laskussa on tällöin annettava ohjeet, joiden avulla loppukäyttäjä saa pääsyn vertailutietoihin.

Sähkömarkkinalainsäädännön vaatimukset ovat osin kovin tulkinnanvaraisia ja on epäselvää, mitä kaikilla vaatimuksilla tarkoitetaan. Säädösten tulkinta on jo nyt aiheuttanut tulkintahaasteista yhtiöissä ja saamme toistuvasti kysymyksiä yksityiskohtien tulkinnoista. Sähkömarkkinalain mukaan Energiavirasto voi antaa tarkempia määräyksiä annettavien laskutus- ja vertailutietojen sekä muiden tietojen tietosisällöstä ja tietojen esitystavasta.

Energiaviraston määräyksen tulisi koota selkeäksi kokonaisuudeksi kaikki lainsäädännön vaatimukset ja antaa yksiselitteiset vaatimukset laskujen sisällöstä. On välttämätöntä, että lainsäädännön asettamat laskun sisältöä koskevat vaatimukset tulevat yksiselitteisesti täytetyksi noudattamalla Energiaviraston määräystä ilman, että osaa vaatimuksista säädetään muualla. Näin voidaan välttää se tilanne, että laskumääräystä ja lakia joudutaan lukemaan rinnakkain.

Energiaviraston määräyksessä tai sitä täydentävässä muistiossa tulisi selkeyttää, miten loppukäyttäjän sopimukseen liittyvästä mahdollisuudesta vaihtaa vähittäismyymyjä ja sen vaikutuksista tulee kertoa laskussa. Erityisesti jakeluverkonhaltijan osalta kyseessä pitää olla joku yleinen maininta, koska jakeluverkonhaltijalla ei ole tietoa asiakkaan myyntisopimuksesta. Myös myyjän osalta pitäisi olla riittävää, että asiasta mainitaan kaikille asiakkaille yleisellä maininnalla ilman asiakaskohtaista räätälöintiä. Vain näin voidaan toteuttaa riittävän kustannustehokas toimeenpano. Lainsäädännön valmistelun yhteydessä myös Energiavirasto nosti esiin tämän kohdan toteutukseen liittyvät epäselvyydet toteamalla, että *”kyseinen kohta voi aiheuttaa epätietoisuutta toimijoille ja tulkinnallisia tilanteita lainvalvonnassa sen osalta, miten hyödyistä kertominen muotoillaan ilman että samalla esimerkiksi piilomainostetaan tiettyä myyjää ja että jakeluverkonhaltijoiden neutraalisuus säilyy”*. Määräystä täydentävässä muistiossa tarvitaan esimerkki riittävän selkeästä ja kilpailuneutraalista toteuttamistavasta.

Samoin muistiossa pitäisi ohjeistaa, minkä keskitetyn palvelupisteen pariin eri loppukäyttäjryhmiä ohjataan. Kuluttajien osalta kuluttajaneuvonta lienee oikea taho. Mihin muut loppukäyttäjät ohjataan? Onko oikea taho Energiavirasto? Muistiossa olisi hyvä antaa tarkat ohjeet, miten asiakkaita neuvotaan olemaan yhteydessä ao. keskitettyihin palvelupisteisiin. ET yhtyy tältä osin Energiaviraston lain valmistelun yhteydessä esiin nostamaan huomioon, että tulee selvittää, mitä tahoja tarkoitetaan keskitetyillä palvelupisteillä, jotta asia on selvä myös toimialalle ja sähkönkäyttäjille.

3 § Laskutustiedot

Määräysluonnoksen 3 §:n 4 momentissa sanotaan direktiivin sanamuodon toistaen, että laskulla on kerrottava, että sähkön tuotannon energialähteet ovat voineet hyötyä myös sellaisista kannustimista, joita ei ole rahoitettu laskuerittelyssä mainituilla maksuilla.

On epäselvää, mitä tällä tarkoitetaan ja miten tämä pitäisi toteuttaa. Sähkömarkkinalain norminantovaltuutuksen mukaisesti on välttämätöntä, että Energiaviraston määräyksessä annetaan riittävän tarkkoja vaatimuksia lainmukaisen ja tavoitellun toimeenpanon määrittämiseksi. Sähkömyyjät ja verkonhaltijat tarvitsevat tarkempaa, mielellään esimerkein täydennettyä, määrittelyä siitä, kuinka edellä mainittu tieto on laskulla esitettävä niin, että se on asiakkaille riittävän selkeä.

Sähkömyyjillä ja verkonhaltijoilla ei ole käytettävissä yksityiskohtaista tietoa eri tuotannon energialähteiden mahdollisista kannustimista. Tietoa tuotannon kannusteista ei voida antaa sähköyhtiökohtaisesti, saati asiakkaan tuotekohtaisesti. Kyseessä täytyy olla kansallisesti yleinen kuvaus tuotannon kannustinjärjestelyistä. Tämän vuoksi on välttämätöntä, että määräyksessä tai sitä täydentävässä muistiossa annetaan nykyistä yksiselitteisempi kuvaus, miten tämä valtakunnallisesti yleinen tieto tulee esittää laskuilla niin, että myös asiakas ymmärtää, mistä on kyse.

Määräysluonnoksen 3 §:n 5 momentissa todetaan, että jos laskutus koskee dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimusta tai muuta sähköpörssin hintaan perustuvaa sähkömyyntisopimusta, on

loppukäyttäjälle annettava sähköntoimittajan verkkosivuilla olevassa asiakasportaalissa erittely sopimuksen mukaisista eri ajanjaksoina voimassa olleista hinnoista ja niitä vastaavista loppukäyttäjän kulutusmääristä.

Tämä dynaamista hinnoittelua koskeva kohta tuli lakiin eduskuntakäsittelyn yhteydessä. Asiaa on käsitelty lyhyesti TaVin muistiossa, jossa sanotaan:

”Talousvaliokunta katsoo, että dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimusten osalta pelkkää sähköpörssin kuukauden keskihintaa ei voi pitää riittävänä erittelynä siitä, miten suorituksen hinta muodostuu. Talousvaliokunta ehdottaa pykälään lisättäväksi uuden 3 momentin, jossa todetaan seuraavaa: Jos laskutus koskee dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimusta tai muuta sähköpörssin hintaan perustuvaa sähkönmyyntisopimusta, 1 momentin 5 kohdassa tarkoitettu erittely suorituksen hinnan muodostumisesta voidaan ilmoittaa enintään kuukauden pituisen jakson sähkönkulutuksella painotettuna keskihintana. Loppukäyttäjälle on tällöin järjestettävä mahdollisuus tarkistaa lasketun sähköenergian hinnan oikeellisuus sähköntoimittajan verkkosivuilla olevan asiakasportaalin kautta.”

ET:n ymmärryksen mukaan lainsäätäjä on tarkoittanut, että sähköisessä asiakasportaalissa pitäisi näkyä hinnoittelumekanismien mukainen erittely, tyypillisesti tuntierittely, koska sitä ei voida selkeästi laskulla esittää. Laskulla voidaan esittää vain laskutusrivikohtainen keskihinta. Lisäksi haluamme huomauttaa, että sähköinen asiakasportaali voi olla myös mobiiliapplikaatio. Ehdotamme väärinkäsityksien välttämiseksi seuraavaa muutosta määräyksen 3 §:n 5 momenttiin:

Jos laskutus koskee dynaamisen hinnan sähköntoimitussopimusta tai muuta sähköpörssin hintaan perustuvaa sähkönmyyntisopimusta on loppukäyttäjälle annettava sähköntoimittajan verkkosivuilla olevassa sähköisessä asiakasportaalissa erittely sopimuksen mukaisista eri ajanjaksoina laskutusjakson aikana voimassa olleista hinnoista ja niitä vastaavista loppukäyttäjän kulutusmääristä.

7 § Laskutustietojen antamistiheys

Määräysluonnoksen 7 §:n 1 momentin mukaan, jos asiakkaalla on etäluettava mittari, tosiasialliseen kulutukseen perustuvat täsmälliset laskutustiedot on annettava asiakkaalle vähintään kerran kuukaudessa. Tämä vastaa nykyisin voimassa olevan määräyksen 8 §:n 1 momenttia. Määräystä selittävässä muistiossa Energiavirasto täsmentää, että pykälässä edellytetään, että asiakkaalle annetaan vähintään kerran kuukaudessa tiedot, joiden avulla hänen on mahdollista seurata kulutustaan sekä reagoida ja tehdä esimerkiksi tarpeelliseksi katsomiaan energiansäästötoimenpiteitä. ET näkee tämän vastaavan hyvin direktiivin tarkoitusta.

Edelleen kuitenkin ehdotamme tulkintaepäselvyyksien välttämiseksi laskutustiedot sanan tilalle selkeämpää ja ymmärrettävämpää termiä kulutustiedot. ET:n tulkinnan mukaan tämä täyttää direktiivin vaatimukset. Tämä vastaa myös kaukolämmön kulutus- ja laskutustiedoista annettua lainsäädäntöä, jonka taustalla on tältä osin sähkömarkkinadirektiivin kanssa hyvin samansisältöinen energiatehokkuusdirektiivi. Valtioneuvoston asetuksessa lämmityksen, jäähdytyksen ja veden kulutus- ja laskutustiedoista ja kustannusten jakamisesta (254/2021) kuukausittainen raportointivelvollisuus on selkeästi rajattu koskemaan vain kulutustietoja.

Direktiivin liitteen 1 kohdassa 1 määritellään laskun ja laskutustietojen vähimmäistiedot. Liite ei kuitenkaan selkeästi erittele, mikä on laskun tietoa ja mikä laskutustietoa, vaan tätä tulee tarkastella määritelmien kautta. Direktiivin ja sähkömarkkinalain samansisältöisestä laskutustiedon määritelmästä sekä Energiaviraston muistiossakin esitetystä tavoitteesta edistää laskutustiedoilla energiatehokkuutta voitaisiin päätyä tulkintaan, että laskun tiedoilla tarkoitetaan laskun maksujen ja maksukehotuksen erittelyä koskevia tietoja (eli direktiivin liite 1 kohta 1.1) ja laskutustiedoilla muita laskulla esitettäviä tietoja. Myös sähkömarkkinalain määritelmä (3 §:n 39) -kohta) erottelee laskutustiedot maksukehotustiedoista.

Näkisimmekin, että määräysluonnoksen 7 §:n 1 momentin kuukausittaisen raportointivelvollisuuden tulisi koskea nimenomaan sähkömarkkinadirektiivin liitteen 1 kohtaa 1.3, joissa puhutaan vain kulutustiedoista.

ET:n näkemyksen mukaan direktiivin liitteen 1 kohta 2 d) ei edellytä laskun tietojen (liite 1, kohta 1.1) kuukausittaista esittämistä. Direktiivissä laskun tiedoilla tarkoitetaan selvästi eri asiaa kuin laskutustiedoilla.

Sähkömarkkinadirektiivin mukainen sähkömarkkinalaki ei edellytä kuukausittaista laskuttamista, vaan mahdollistaa enintään 3 kuukauden välein tapahtuvan laskutuksen. Näin ollen kaikille asiakkaille ei muodostu kuukausittaisia laskurivitietoja, eikä näiden esittäminen edes sähköisesti ole mahdollista ilman merkittävää järjestelmäkehitystä.

Pykälän toisessa momentissa sanotaan, että tiedot voi asettaa asiakkaan saataville datahubissa. Datahubissa ei ole tällä hetkellä saatavissa kattavasti maksutietoja, eikä niiden esittäminen asiakasportaalissa ole nykyään mahdollista. Vaatimus edellyttäisi datahubin ja sen asiakasportaalin kehittämistä, joka vie vähintään edellä mainitun 12 kuukautta.

Edellä kuvatuin perustein ensisijaisesti ehdotamme, että määräyksen 7 §:ssä puhuttaisiin laskutustietojen sijaan kulutustiedoista. Toissijaisesti esitämme, että Energiaviraston muistiossa täsmennetään, että tässä pykälässä tarkoitetaan nimenomaan sähkömarkkinadirektiivin liitteen 1 kohdan 1.3 mukaisesti kulutustietoja, ei kustannuksia sisältäviä laskun tietoja.

Lisätiedot: johtava asiantuntija Riina Heinimäki: puh. 050 381 6131 tai riina.heinimaki@energia.fi.